

Perlaki Gabriella – Tamaskó Dávid

Egy folyóirat-pionír portréja: The Information Society (TIS)

Az információs társadalom tárgykörének (*information society studies*) úttörő folyóirata az 1981 óta rendszeresen megjelenő *The Information Society (TIS)*. A szaklap elsősorú célja a tudományban és a kultúrában bekövetkező információtechnológiai változásokra való reflexió, valamint egy olyan kulcsfontosságú, élvonalbeli fórum fenntartása, amely átfogó képet ad az aktuális információs folyamatokról, hatásokról, irányelvekről és módszerekről.

A folyóirat indulása és korai története

A TIS¹ ötlete 1970-ben fogalmazódott meg a *Think Tank*² akkori munkatársai, David L. Holzman, Stephen J. Lukask, valamint Richard O. Mason fejében, akik egy, az információs kor küszöbén álló társadalom leglényegesebb kérdéseit feszegető kiadvány vízióját vázolták föl az Egyesült Államok vezető információtudósa, az *American Society of Information Science* akkori elnöke, Joseph Becker számára, aki később a folyóirat alapító szerkesztőjévé, meghatározó egyéniségévé lépett elő. A Becker és Hayes cég elnökeként széles rálátással bírt a nemzetközi szervezetek munkáira, tanulmányaira, és lehetősége volt a kor kiemelkedő tudósait maga mellé gyűjteni. Becker a folyóirat igazgatása közben is kamatoztathatta az információs rendszerekről a hírszerzésnél és kémelhárításnál szerzett tapasztalatait (melyet az információátrolásról és visszakeresésről írott, később számtalan kiadásban megjelent 1963-as könyvében³ összegzett.)

¹ <http://www.indiana.edu/~tisj/contact/history.html>

² Think Tank: Non-profit szervezet, amelynek célja kutatások támogatása különböző tudományterületeken, például a közgazdaság, a katonaság, a szociálpolitika, a politikai stratégia, a technológia és a kultúra területén.

³ Becker, Joseph and Hayes, Robert M.: *Information Storage and Retrieval* John Wiley and Sons, 1963.

Út a nemzetköziség felé

Az első megjelenéskor és az azt követő korai időszakban a lap szerzői főként angol és amerikai kutatók voltak, akikhez később egyéb európai, majd az 1980-as évek végére ázsiai szakemberek is csatlakoztak. Internacionalitásának és annak a ténynek, hogy a folyóirat időközben nagy figyelmet kezdett fordítani a kevésbé fejlett országok egészének és az ipari országok vidéki, elmaradott területei telekommunikációs és információs technológiai fejlettségének, a TIS hamarosan a világ információtudósainak legismertebb és legszínvonalasabb időszaki kiadványává nőtte ki magát.

Félelmek és vizsgálatok

Az első három évfolyamban publikált írások jellemzően lelkesen támogatták a high-tech fejlesztéseket, egészen Richard Mason professzor 1985-ös cikkéig,⁴ aki felhívta a figyelmet a számítógépes kor lehetséges társadalmi és etikai problémáira. A tudományos világ szereplői ezzel egy olyan nem várt dilemmával találták szemben magukat, amely merőben megváltoztatta az információs társadalomhoz való „naiv” hozzáállást, és számtalan új kérdést vonzott a dikszurzusba.

A 80-as évek második felében egyre több írás vette górcső alá a foglalkoztatási szerkezet átalakulását, a tudás- és információs munka térhódítását is. *Raul Katz* 1986-os cikke⁵ a fejlődés mértékének viszonylagos nagyságát analizálta az információs munkaerőpiacon az ipari országokban (Amerika, Egyesült Királyság, Ausztrália, Németország) és a fejlődő országokban egyaránt (például Venezuela, Argentína és Tunézia). Egy 1990-es tanulmányban⁶ Rob Kling, a Kaliforniai Egyetem professzora empirikus módszerekkel vizsgálta a „jó és a rossz” foglalkozások keveredését és az amerikai munkaerőpiac szerkezetének 1900 és 1980 közti átforgalmódását.

Megjelenik a sötét oldal

Az idő múlásával a TIS egyre több olyan munkát jelentetett meg, amely alapjaiban bírálta az információs társadalom lelkes támogatóit. David Ronfeldt 1992-ben *Cyberocracy is coming*⁷ című tanulmányában kifejti, hogy a kiterjedt számítógépes kormányzati tevékenység a demokratikus, a totalitárius és a hibrid kormányok egészen új formáit hozza létre. Úgy vélte, az információs forradalom optimizmusa mellett fontos odafigyelni a

⁴ Richard Mason in *Designing Information Communities: Ethical Issues in the Information Age*: etikai szempontból elemezte annak módjait, ahogy a munka és a juttatások elosztandók az információt nyújtók, az információt befogadók és szabályozók, s hogy miként születnek ezek a döntések. 1985.

⁵ Katz, Raul L. 1986: Measurement and Cross-National Comparisons of the Information Work Force. *The Information Society* 4(4): 231–277.

⁶ Kling, Rob. 1990: More Information, Better Jobs?: Occupational Stratification and Labor-Market Segmentation in the United States' Information Labor Force. *The Information Society* 7(2)(1990): 77–107.

⁷ Ronfeldt, David. 1992: Cyberocracy is coming. *The Information Society* 8(4)(Oct-Dec): 243–296.

„sötét oldal”, azaz a feltételezhető negatív következmények megelőzésére is. Tom Forester szintén 1992-es *Megatrends or Megamistakes? What Ever Happened to the Information Society?*⁸ címmel vizsgálta a társadalmi kulcs-előrejelzéseket, és megállapította, hogy a legtöbb félresikerült, mert nem számoltak az emberi tényezővel. 1994-ben jelent meg Frank Webster *Mi az Információs Társadalom?* című cikke,⁹ amelyben újraértelmezi az információs társadalom tudományának alapfogalmait, és a korábbi egységes koncepció helyett felállítja az információs társadalom öt alternatív elméletének (technológiai, gazdasági, szakmai, területi és kulturális) téziséit. Webster azonnal önálló könyvvé fejlesztette ezt a megközelítést,¹⁰ amely mai napig dominálja (de kritikusai, és különösen Z. Karvalics László szerint¹¹ tartósan zsákutcába tereli) a fogalmi megragadást.

Új szelek fújnak

Az 1990-es évek elején a folyóirat több változáson ment keresztül, többek között új tulajdonosa lett, a nagy-britanniai alapítású tudományos kiadóház, a Taylor & Francis. Joseph Becker, az alapító főszerkesztő átadta szerepét Dr. Robert Andersonnak, a nonprofit RAND Corporation vezető számítógéptudósának. Andersont a számítógépes rendszerek kutatójaként a biztonsági kérdések, a kibertér védelme foglalkoztatta, cikkei ezen szempontokat járták körbe. Folytatta a *The Information Society* szellemi fejlesztését, kiszélesítését. A szerkesztőcsoport is új taggal bővült, Dr. Tora Bikson könyvajánló szerkesztővel, akinek segítségével a TIS empirikus tanulmányok sorával bővült. A periodika ettől kezdve mikro- és makrogazdasági publikációkkal egyaránt jelentkezett.

Az aranykor kezdete

1995-re a folyóirat kivirágzott, változatos, magas színvonalú tudományos írásokat közölt az információs társadalomról az információtechnológia és a társadalmi változások tükrében, emellett vitákat, könyvismertetéseket, álláspontokat, rendszerkonceptiókat és módszertanokat. A TIS multidiszciplináris, lektorált kiadvány lett, amelynek a közönségét már nem csak az információs társadalommal foglalkozó kutatók alkották, hanem politikusok és döntéshozók is.

A korábban szerzőként említett Rob Kling 1995-től a lap harmadik főszerkesztőjévé lépett elő. King célja az volt, hogy a folyóiratot minden addiginál népszerűbbé tegye. A szerkesztőség új tagokkal bővült, akik aktív szerepet vállaltak a szervezésben és bátorították a tudóstársaikat a TIS-ben való publikálásra. Gyakorlati és elméleti tapasztala-

⁸ Forester, Tom. 1992: *Megatrends or Megamistakes? What Ever Happened to the Information Society?* *The Information Society* 8(3) (Jul-Sep): 133–146.

⁹ Webster, Frank. 1994: *What information society?* *The Information Society* v10, n1 (Jan-Mar): 1–23.

¹⁰ Webster, Frank: *Theories of the Information Society*. London: Routledge 1995 (Második kiadás: 2002, Harmadik kiadás: 2006)

¹¹ *How to defend the original, multicriteria theories of Information Society?* TripleC 8(2), 2010. 124–129, <http://www.triple-c.at/index.php/tripleC/article/view/214/173>

latait is alkalmazni tudta a lapnál, hiszen azt vizsgálta, hogyan alakítja át a számítógépesített világ a munkahelyeket, a vezetők és cégek életét. A kérdéseket mindig realistán, racionálisan próbálta megközelíteni, és ezt a szemléletet alkalmazta munkatársai közt is. Irányításának köszönhetően megnőtt a különkiadások száma, amelyekben a szerzők maguk szerkeszthették, válogathatták a cikkeiket, mint ahogyan azt Dr. Tora Bikson tette a három cikkből összefűzött különkiadásban is, melyek központi témája a számítógépes rendszerek mellett a csoportmunka támogatása volt, és Rolf Wigand professzor, aki elektronikus kereskedelemről írt szövegeit gyűjtötte egy csokorba.

Bővítés, fejlesztés, megjelenés az online térben

Kling kutatói vitákat indítványozott a folyóirat hasábjain, kiadott egy különkiadást, melynek fókuszában az elektronikus folyóiratok álltak, mint a tudományos kommunikáció megbízható közvetítői,¹² emellett fórumot teremtett, ahol a tudósok rövidebb állásfoglalásokat fogalmazhattak meg, vitákat kezdeményezhettek, valamint növelte a témában újdonságnak számító, releváns könyvrecenziók számát is. Létrehozta a szerkesztőség honlapját a friss tanulmányok közötti eligazodás elősegítésnek céljából, ahol az írók és az olvasók mindig naprakész információkat találtak az aktuális számról, rábukkanhattak a régebbi lapszámok tartalomjegyzékeire, összefoglalókra és a különszámok gyűjteményire.

A *The Information Society*nek a főszerkesztők mellett ma több mint 45 hivatalos szerkesztője van világszerte, melynek valamivel több, mint a fele amerikai (illetve kanadai). Európából főként londoni egyetemek kutatói publikálnak, de akadnak köztük finn, norvég és holland munkatársak is, Ázsiában pedig több tajvani kolléga található. A lap évente 5 számmal jelentkezik papír-alapon és online egyaránt.¹³ Minkét megjelenési formához előfizetés szükséges, a tartalomjegyzékek¹⁴ azonban ingyen megtekinthetők a TIS honlapján vagy a Taylor & Francis felületén, melyekhez a kiadványok tartalmáról rövidebb összefoglalók is tartoznak.

A lap számonként 9-10 cikket közöl (évfolyamonként ez a szám 45 és 50 között alakul), melyek lehetnek beszámolók, tanulmányok, könyvismertetések, állásfoglalások, tudományos viták, interjúk, stb. A írások átlagosan 4000 és 7500 szó terjedelműek, erőteljesen analízáló jellegűek, kevés szakzsargonnal. A TIS mind ez ideig több mint 1400 közleményt tudhat a magáénak, emellett megannyi különkiadást¹⁵ és weblapjának fórumán számtalan felhasználói hozzászólást, amely az információs társadalommal kapcsolatos alapkérdések sorát boncolgatják.¹⁶

¹² Lásd a fentebb részletesebben említett különkiadás cikkei: <http://www.indiana.edu/~tisj/readers/toc/11.html#4> [2014. 01. 23.]

¹³ <http://www.indiana.edu/~tisj/readers/subscription.html> [2013. 09. 24.]

¹⁴ A 29. évfolyam 5. számának tartalomjegyzéke: <http://www.indiana.edu/~tisj/inpress/index.html> [2013. 09. 24.]

¹⁵ A különkiadások összegyűjtve: <http://www.indiana.edu/~tisj/readers/special.html> [2013.09.24.]

¹⁶ Útmutató íróknak, szerzőknek: <http://www.indiana.edu/~tisj/contributors/authors.html> [2013.09.24.]